

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

27. An audientes comedias peccent saltem mortaliter, quid ex eorum stipendiis aluntur hystriones, qui peccant, (ut suppono,) lascivas comedias repræsentando? Ex p. 5. t. 13. & Misc. 1. r. 81.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

RESOL. XXIV.

An sit licitum in diebus festis computare cum operarijs eorum mercedem, & solvere?
Et an qui ex pietate laborant in gratiam Templi, & loci pii in diebus festis, excusentur à peccato? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 83.

Solus passim accidit, & ad illum Marchant. in resol. Pastoral. ad Decal. p. 1. c. 3. quest. 5. sic responderet. Quæro quintò, quid dicendum de illis, qui varios sub se habent operarios mercede conductos, & diebus festis, vel Dominicis eos ad computandum conuocant, & promeritam mercedem solvunt? sic frequenter videmus praticari per illos, qui multos habent operarios in fodinis, in officinis ferrariis, in lapidicinis, in syluis cædendis, & similibus. Respondeo tales se solent excusare, dicentes, id fieri in gratiam operatorum, qui alio die cogentur perdere diurnum laborem ad familiam alendam necessarium; quod si verum est, iam id ad pietatem tanquam ad causam excubantem referri poterit. Puto tamen magis consuetudine id introductum quibusdam in locis; nam qui magis pii, & timorati sunt, diem sabbati eis designant, in quo certò mercedem post computum recepturi compareant. Ita Marchantius.

2. Sed ego non video qua ratione talis computatio feruile opus possit computari, & per consequens prohibitum in diebus festis. nam hæc actio, vel efficitur voce vel scriptura, vel recognoscendo ea, quæ rusticis vocant *Tagli*; sed, vt patet, hæc omnia feruilia opera non sunt, ergo, neque tempus numerationis pecuniarum, quæ illis pro mercede præbetur, dato quòd esset opus feruile, attingit vt plurimum tempus necessarium pro fractione præcepti, ergo. Adde quòd per consuetudinem introductam talis actio, etiam si opus feruile esset, excusari posset.

Sup hoc in Ref. præterita, & in alijs eius not.

3. Notandum est etiam hic obiter dictum Marchantium *ubi supra quest. 2.* docere posse aliquem ex pietate laborare in diebus festis pro aliquo loco pio, sic enim ait. Excusantur etiam qui ex pietate laborant in gratiam Templi, vel loci pii, maxime ex consensu Parochorum. Ita ille. Neque hæc vltima verba destruant priora, vt quidam parum sciens his diebus mihi assererat: nam dictio, *maxime*, habet vim augmentandi, & non minuendi, & includit casum magis dubitabilem, & implicat idem esse in casu contrario, vt patet in l. 1. §. *vel maxime*, ff. *de excusat. iur.* & notat Couarr. lib. 2. *variæ*. c. 7. n. 5. Sed de hac opinione Marchantij alibi ego pertractaui.

Alibi in Ref. præterita.

RESOL. XXV.

An representaciones sacra possint fieri in Ecclesijs.
Et notatur aliquos Episcopos prohibuisse dictas representaciones ullibi fieri posse absque eorum expressa licentia. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 184.

§. 1. **A**ffirmatiuè responderet Angelus *ver. ludus*, n. 2. *ubi sic ait.* Demonstrationes quæ fiunt ad honorem Dei, puta Passionis Christi, & vitæ alicuius Sancti, non sunt prohibita in Ecclesijs fieri. Ita ille, & ante illum Tabiena *eodem ver. quest. 4.* & Syluester *quest. 2. dicto 3.* & nouissimè Sanchez in *opuscul. rom. 1. lib. 1. cap. 8. dub. 24. num. 23.*

2. Non desinam tamen hic adnotare, Bartholomæum Gauantem in *Enchir. Episc. ver. representaciones sacra*, num. 1. contrariam sententiam docere, & citat Barbolam *de potestate Episcopi par.*

2. *allegat. 24. num. 25.* & obseruat quòd Sanctus Carolus Borromæus in *consil. primo Provinciali* prohibuit vt Passio Saluatoris ullibi agatur. Vnde Thomas Zerola in *praxi Episcoporum part. 1. verba representaciones*, obseruat optimè aliquos Episcopos prohibuisse dictas recitationes ullibi fieri posse absque eorum expressa licentia.

RESOL. XXVI.

Pluries à nonnullis Confessarijs quæstus sui, an Comedias interesse tam quoad Clericos, quam quoad saculares cessante scandalo, sit peccatum mortale?
Idem est dicendum de illis, qui legunt libros, in quibus res turpes, & facinoræ representantur. Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 35.

§. 1. **R**espondi rem esse periculofam, & peccatum lethale existimauit Comitolus in *resp. moral. lib. 4. q. 22.*

2. Tamen si audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiam res turpes represententur, & modus representandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale. Ita Bonacina, & Squillante *ubi supra*, Sanchez *de marr. lib. 9. disp. 47. sect. 24. num. 165.* Louca *p. 2. tom. 2. disp. 28. de peccatis, memb. 3. §. ex illis, in fine*, *ubi ait.* Excusari possunt, qui audiunt comedias, vel legunt libros, in quibus res turpes, & facinoræ representantur. Si enim, delictatio sit in representatione ipsa, & non procedat ad rem representatam, & absit periculum consensus in hæc actus non est peccatum mortale. Sic ille, & Azorius *par. 3. lib. 5. cap. 27. quest. 7.*

3. Quæ quidem opinio non solum tenenda est, quoad saculares, sed etiam quoad Clericos; non enim peccant mortaliter cessante scandalo, quod modo non esse, quia frequentissimum est Clericos comedias interesse; neque ob id saculares ad peccatum mouentur; nam eodem modo audirent comedias, licet Clerici abessent, & cum eodem detrimento, si quod patiuntur. Nec obstat prohibitio *cap. Clerici 2. de vita & honest. Clericorum* quia secundum Innocentium in *d. cap. est tantum de honestate*: vel quod verius credo cum Caiet. in *summa, ver. Clericorum peccata*, ille textus non obligat sub mortali, cessante scandalo, & contemptu. Deinde contraria consuetudine videtur abrogatum. Et sic hæc opinio sequuntur Sanchez, Rodriguez, & Salas *ubi supra*, & nouissimè Paulus Squillante *de oblig. Cleric. par. 2. n. 45.* Martinus Bonacina *de marr. quest. 4. par. 9. num. 22.* & alij.

RESOL. XXVII.

An audientes comedias peccent saltem mortaliter, quia ex eorum stipendijs aluntur histriones, qui peccant, (vt suppono) lascinias comedia representantur?
 Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 81.

§. 1. **I**am probabiliter firmavi in *part. 2. tract. 17. resol. 35.* cum multis Doctoribus, peccatores non etiam Clericos comediarum turpium si interint ob solam curiositatem, vel ne habeantur inurbani, sed peccare venialiter, & ita, me citato, tenet nouissimè Barbossa *de iure Eccles. l. 1. c. 40. n. 59. & 60. Sed illius culas est, an peccet mortaliter ex alio capite, videlicet soluendo*

soluendo mercedem positivè sunt causa vt histriones viuunt in statu peccati mortalis, vt potè multorum criminum occasio, & affirmatiuam sententiam docet nonnullus Hieronymus Florentinus in sua *Comœdiorum crisi concl. 7.* per totam, cui adde Hurtadum de *Mendoza vol. 2. de Spe, & Charitate disp. 173. sect. 28. §. 367.* vbi probat peccare mortaliter eos omnes, qui pecuniam dant histrionibus pro pretio audiendi comœdias, quia qui dat pecuniam histrionibus, illos alit, & conseruat in statu peccati mortalis, in quo multis sunt scandalo, ergo peccant mortaliter; quia illis dant pecuniam. Respondet bullum in singulari esse causam, vt histrio alatur, quia quamvis ego comœdiam non audiam, illam audient alii. Contra hoc probatur non committi hoc peccatum auditibus vna, aut altera comœdia; at verò qui plures audiunt, non possunt hoc excusari, quia multis comœdiis repetitis accipit comœdus quantitatè pecuniæ sufficientem ad constituendam materiam grauem; & quidem singulorum pecuniæ per se grauer concurrunt ad histrionem alendum ad eius opulentiam, & luxuriam, sine quibus ille non ageret histrionem, ergo nullus potest dicere suam pecuniam non esse causam per se vt histrio perseueret in officio. Deinde possunt considerari duo genera spectatorum. Primum est eorum, qui confluunt in theatrum primi, alterum qui postremi. Primi omnes mortaliter peccant audita etiam vna comœdia tantum, quia ipsi sunt motiuum vt hic, & nunc fabula agatur. Comœdus enim sine sufficienti auditorio non ager fabulam, hoc autem sufficiens auditorium consistit primi, quando enim sunt satis multi, propter illos solos agatur fabula, quamvis nullus adsit alius, ergo omnes illi, qui sunt causa per se illius actionis, peccant mortaliter. Tandem probatur singulos peccare etiam postremi adueniant, quia histrio conspicuus auditorium integrum illo mouetur ad agendam fabulam hic & nunc, quam vult agere propter omnes illos, qui pecuniam soluerunt pro illa audienda, quia omnes illi collectivè accepti, sunt obiectum adequatum illius actionis, quæ tunc propter omnes exercetur: diuisivè autem accepti sunt omnes illi obiectum partiale illius actionis, & non obiectum per accidens, sed per se: singulorum enim pecuniam per se amat comœdus, ita vt fabulam sit acturus, ne vel semiargentum teneatur restituere. Imò ipse moram trahit in comœdia incipienda, quia vult aliorum, quos sperat aduenturos, pecuniam, propter quam vult etiam agere comœdiam. Itaque vilo integro auditorio vult propter integram illius pecuniam fabulam agere, cuius voluntatis obiectum formale est pecunia integri auditorij: & quamvis eam esset acturus coram concione minus frequenti, tamen illam ageret per illam voluntatem: ea autem voluntas per quâ hic & nunc eam agit, pendet p. r. se ab hac integra concione. Item singulorum pecunia per se iuvat ad sumptus histrionicos, ergo, & c. & hæc omnia docet Hurtadus *vbi supra* ex quibus patet omnes spectatores comœdiarum nostri temporis peccare mortaliter, quia ex eorum stipendiis aluntur tam pessimi homines, vt sunt comœdi.

2. Non desinam tamen hic adnotare negatiuam sententiam ex parte docere Nicolaum Baldellum in *disp. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 11.* vbi sic ait. Puto vniuersaliter peccare mortaliter omnes illos, qui scientes turpitudinem, & obsecritatem comœdiæ primi ad illam confluunt, quia reuera per ipsos est vt comœdia detur. Postquam verò sufficiens numerus iam confluit, & externo peccato histrionum iam est data sufficiens causa, non videtur ex hoc capite damnandus, si quis alius accedat, quia non amplius eos fouet in peccato, neque eorum pec-

Tom. VII.

cato dat causam, cum hoc vtrumque sufficienter sit præstitum iam ab aliis. Ita Baldell. & ante illum Turrian. in *summ. p. 1 c. 28. dub. 8.*

RESOL. XXVIII.

An audientes comœdiæ obsecras, si non peccent mortaliter ratione periculi peccent tamen peccato scandalosi, quatenus sua presentia, & pecunia excitant histriones ad recitandum?

Et notatur nullum posse absque peccato scandalosi alioquinuitate ad comœdias vel amatorias, vel quibus inhonestæ choreæ, & cantilene inseruntur. &c. Ex p. 11. tr. 5. & Misc. 5. Ref. 52.

§. 1. **A**libi pro parte affirmatiua adduxi P. Baldellum, & P. Hurtadum, quibus nunc addo me citato Franciscum Bricchium in *promptuario Confessariorum part. 2. cap. 20.* Sed per litteras à multis rogatus fui, cum calus quotidie accideret, vt si Auctores contrarium sentientes haberem, palam facerem: libenter itaque eis assentior. Ideò primò adducam contra suprascriptos duos alios committiones ex eadem Societate Iesulicæ itaque asserit P. Bardi in *select. l. 9. q. 2. sect. 15. n. 5.* Spectatores possunt dupliciter se gerere in hac re. Primò possunt se habere antecedenter, in quantum conueniunt cum Histrionibus, eisque promittunt accedere ad Comœdias, eisque proportionatam soluere mercedem, & hoc vt ipsi Histriones securitatem aliquam de lucro habentes alliciantur ad Comœdias recitandas, aliàs non recitaturi; & hos spectatores indubitatum est peccare mortaliter fouentes animum Histrionum ad repræsèntandas illas turpes actiones, & ad loquendum verba turpia inducentia ad amorem inhonestum. Secundò, possunt spectatores se habere concomitanter, seu subsequenter, quatenus iam inueniunt Histriones paratos ad recitandum, ita vt etiam si spectatores huius secundi generis non adessent, adhuc recitarentur Comœdiæ, & hi possunt excusari à peccato, quia non habent influxum in recitationem illam: cæterum hoc speculativè videtur certum, practicè tamen res est valde periculosa, quoniam multitudo cõsuetudinem esse potest motiuum excitans Histriones, vel ad perseuerandum in eodè loco ob maius lucrum, quod reportat vel recedentes ad iterum redeundum ad eundè locum, in quo experti sunt placere recitationes istas, & ipsos lucrari. Ita Bardi.

2. Sed magis amplè, & benignè tractat difficultatem P. Ferrantinus de *Scandalo disp. 1. quest. 64. num. 36. cum seq.* vbi sic asserit: Hurtadus existimat peccare scandalosi graui eos omnes, qui pecuniam dant Histrionibus pro pretio audiendæ Comœdiæ. Quia inter comœdum, & spectatorem inicit pactum, vt fabula pro pecunia agatur. Verùm hæc opinio licet pia, & tutior, videri tamen possit alicui satis scrupulosa, ac rigida: & idè si fieri potest, curandum est, vt tales pecuniam tribuentes Histrionibus, à peccato mortali excusentur. Dico igitur tertio, probabile esse quod dantes pecuniam Histrionibus non peccent mortaliter ex hoc capite præcisè, quod inicit pactum cum illis. Et probatur, quia verè pactum non inicit eodem modo, quo ipsi explicat Hurtadus, sed alio longè diuerso: & ita dicendum est, ne proximus, cum possit præsumi bonus in suo actu, præsumatur malus. Potest autem pactum huiusmodi intelligi quod fiat ex suppositione, & sub conditione: v. g. ex suppositione, quod acturi sitis fabulam, ad quam determinati estis: seu stante hac conditione, quod fabula peragatur, quam agere intenditis, do vobis pecuniam, vt concedatis mihi locum in aula. Hoc

FF 3 autem

Alibi signantur in Re. præceterita ad lin. 6. & vers. Sed difficultas.